

СУКУПНІ ВИТРАТИ ДОМОГОСПОДАРСТВ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ

Савчук С. В., к. е. н., доцент

доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія

Тернопільський національний економічний університет

Кузів Ю.В.

студентка гр. ПОФГзм-11

Тернопільський національний економічний університет

В сучасних умовах забезпечення сталого розвитку та зростання економіки виступають головними пріоритетами для України. Необхідність вивчення фінансів домогосподарств є важливим питанням на сьогоднішній день, оскільки вони складають одну із сфер фінансової системи країни. Задоволення потреб членів домогосподарств є вагомим чинником щодо підвищення добробуту населення, що в результаті впливає на показник економічного зростання країни загалом. Ступінь задоволення потреб залежить від рівня доходів домогосподарств, який, у свою чергу, впливає на обсяг здійснюваних витрат.

Як відомо, витрати домогосподарств становлять сумарну суму платежів за товарами та послугами, що здійснені у звітному періоді та сумарну суму коштів, за якими здійснювалась купівля цінних паперів, сертифікатів, валюти, будівництво, різні види ремонту, надавалась допомога родичам та знайомим, проводились вклади коштів у фінансової кредитні установи, сплачувались податки, окрім прибуткового тощо [2, с. 167]. Основними складовими витрат домогосподарств є споживчі та неспоживчі грошові витрати, за якими проводиться їх сукупне обрахування.

Для визначення основних тенденцій використання грошових коштів домашніх господарств та факторів, що на них впливають, доцільно відмітити, що за період 2014-2018 рр. у Тернопільській області загалом сукупні витрати домогосподарств зросли у 2,2 рази, зокрема у 2014 році вони становили 4003,89 грн. в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство і у 2018 році

становили 8780,25 грн. [2, с. 167; 6, с. 170]. Вагому частку у загальній структурі витрат займають сукупні споживчі витрати, що вказаний період склали близько 92%. До таких витрат відносять грошові кошти та вартість спожитих продовольчих товарів, які одержані з особистого підсобного господарства, витрати, що призначені для проїзду у транспорті, туристичних послуг, грошові кошти для лікування, відпочинку чи оздоровлення, оплати ліків, оплати медичних послуг тощо.

Найбільшу питому вагу у структурі сукупних споживчих витрат становлять продукти харчування та безалкогольні напої. У 2014 році вони склали 2169,61 грн. і зросли в 2018 році на 1890,50 грн. або на 53,44% в середньому на місяць в розрахунку на одне домогосподарство [2, с. 167; 6, с. 170]. Крім того, значні обсяги сукупних витрат становлять витрати на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива. У 2014 році ці витрати склали 291,43 грн., у 2015 р. – 598,53 грн., у 2016 р. – 1009,59 грн., 2017 р. – 1622,49 грн. і у 2018 р. сума цих витрат у порівнянні з попереднім роком зменшилася на 354,90 грн. і становила 1267,99 грн. [2, с. 167; 3, с. 171; 4, с. 170; 5, с. 170; 6, с. 170].

Окрім витрат на споживання, домогосподарства здійснюють також витрати неспоживчого характеру, які займають меншу частку у загальній структурі витрат, але є також доволі необхідними для їхнього повноцінного функціонування. За результатами вибіркового обстеження витрат домогосподарств Державною службою статистики України, до неспоживчих сукупних витрат відносяться витрати, що пов'язані з веденням особистого підсобного господарства, грошову допомогу родичам, витрати на купівлю нерухомості, будівництво та капітальний ремонт житла, на придбання акцій тощо [3, с. 171].

З огляду на вищезазначене, проаналізувавши структуру неспоживчих витрат у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, також відмітимо тенденцію до їх зростання. У 2014 році показник цих витрат становив 352,32 грн. або 8,80% від загальної суми сукупних витрат домогосподарств, а

станом на 2018 рік величина неспоживчих витрат збільшилася до 740,62 грн. [2, с. 167; 6, с. 170].

У структурі неспоживчих витрат домашніх господарств найбільшу питому вагу складає допомога родичам або іншим особам (близько 49,21%). Лише у 2017 році найбільшу частку із сумарної кількості неспоживчих витрат становили купівля акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків - 60,35% (523,89 грн.) [3, с. 171]. До основних факторів, які впливають на здійснення домогосподарствами витрат є доходи домогосподарств та ціни на товари і послуги, що потрібні їм для вжитку. Оскільки зростання доходу при стабільних цінах спричиняє зростання витрат, зокрема що стосується задоволення духовних потреб.

У процесі життєдіяльності перед домогосподарствами постає питання щодо оптимізації власних фінансових ресурсів. У високорозвинених країнах громадяни здійснюють аналіз щодо оптимальних напрямків використання своїх грошових коштів, використовують різноманітні можливості для заощаджень та інвестицій, обмінюються досвідом у раціоналізації споживчих витрат [1, с. 431].

Тому з метою раціонального використання бюджету домогосподарств перед громадянами постає необхідність здійснення аналізу та оцінки власних грошових потоків. Оскільки при оптимальному підборі товарів чи послуг можна уникнути непотрібних покупок, що, у свою чергу, не призведе до збільшення витрат і дасть змогу заощадити певну суму коштів або здійснити інвестиції.

Підсумовуючи вищезазначене, доцільним є виокремлення декілька базових принципів раціоналізації сукупних витрат домогосподарств, які ґрунтуватимуться на досвіді економічно розвинених країн, враховуючи особливості розвитку вітчизняної економіки:

- планування витрат, що слугуватиме запорукою здійснення найнеобхідніших покупок і виступатиме гарантом збереження коштів від необґрунтованого та нераціонального їх витрачання;

- раціональне споживання товарів і послуг;

– детальний аналіз особистих витрат, що дасть можливість членам домогосподарства зекономити значні фінансові ресурси у майбутньому;

– використання податкових пільг або знижок, що передбачено вітчизняним законодавством (можливості вирахування витрат наприклад, на навчання, з оподаткованого доходу платника);

– мінімізація боргів, які підлягають сплаті у майбутньому;

– спрямування певної частини доходів (навіть незначної 5 – 10%) на заощадження та інвестування, що буде слугувати запорукою здобуття фінансової незалежності у майбутньому. Доходи членів домогосподарства повинні не лише споживатися, але й бути ще додатковим джерелом нових доходів.

Таким чином, зазначимо, що від здійснення витрат домогосподарствами залежить економічний розвиток держави, оскільки, витрачаючи власні доходи, домашні господарства забезпечують формування і розвиток ринку товарів та послуг, а реалізуючи власні заощадження, вони формують попит на різноманітні фінансові активи, тим самим сприяють розвитку фінансового ринку. Тому, можна стверджувати, що в умовах ринкової економіки витрати домогосподарств та вміння їх раціонально розподіляти формують важливу сферу життєдіяльності населення, від розвитку якої значною мірою залежить його добробут і повноцінний розвиток усіх членів домашніх господарств.

Список використаних джерел

1. Кізима Т. О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку: монографія. К.: Знання, 2010. 431 с.

2. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2018 році. Статистичний збірник. Ч. 1. Київ: Державна служба статистики України, 2019. 167 с.

3. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2017 році. Статистичний збірник. Ч. 1. Київ: Державна служба статистики України, 2018. 171 с.

4. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2016 році. Статистичний збірник. Ч. 1. Київ: Державна служба статистики України, 2017. 170 с.

5. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2015 році. Статистичний збірник. Ч. 1. Київ: Державна служба статистики України, 2016. 170 с.

6. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2014 році. Статистичний збірник. Ч. 1. Київ: Державна служба статистики України, 2015. 170 с.